

KIÍRÁS AZ SML-BEN

Kiírás

- `{TextIO.}print : string -> unit`

`print s = kiírja az s értékét a standard kimenetre, és azonnal kiüríti a puffert.`

- `{General.}makestring : numtxt -> string (Csak mosml!)`

`makestring v = eredménye a v érték ábrázolása.`

- `{Meta.}printVal : 'a -> 'a (Csak mosml! Az Alice-ben: 'a -> unit)`

`printVal e = kiírja az e kifejezés értékét a standard kimenetre pontosan úgy, ahogyan az értelmező írja ki a „legfelső szinten”, és azonnal kiüríti a puffert. Eredményül visszaadja az e kifejezés értékét. Csak interaktív módban használható.`

1. megjegyzés. A `{` és `}` kapcsos zárójelek között opcionális modulnév áll. Pl. `{TextIO.}print` azt jelenti, hogy a függvény a `TextIO` modulban van definiálva, de az SML-értelmező a `print` nevet rövid alakban is felismeri.

2. megjegyzés. `numtxt = int | real | word | word8 | char | string`

- **Különböző típusú egyszerű értékeket alakítanak át füzérré a `toString` függvények:**

`Bool.toString : bool -> string`

`String.toString : string -> string`

`Char.toString : char -> string`

`Time.toString : time -> string`

`Date.toString : date -> string`

`Word.toString : word -> string`

`Int.toString : int -> string`

`Word8.toString : word8 -> string`

`Real.toString : real -> string`

Kiírás (folyt.)

● Példák:

```
print("alma"^^"Korte\n");
```

```
almaKorte
```

```
> val it = () : unit
```

```
makestring ~5.8e~3;
```

```
> val it = "~0.0058" : string
```

```
printVal("alma"^^"Korte\n");
```

```
"almaKorte\n"> val it = "almaKorte\n" : string
```

```
makestring("alma"^^"Korte\n");
```

```
> val it = "\"almaKorte\\n\"" : string
```

● printVal-lal tetszőleges típusú érték íratható ki, például ennes, rekord vagy lista:

```
printVal (3, 5.0);
```

```
(3, 5.0)> val it = (3, 5.0) : int * real
```

```
printVal {m2 = 3, m1 = 5.0};
```

```
{m1 = 5.0, m2 = 3}> val it = {m1 = 5.0, m2 = 3} : {m1 : real, m2 : int}
```

```
printVal [#"A",#"Z",#":"];
```

```
["#A", #"Z", #":"]> val it = ["#A", #"Z", #":"] : char list
```

Kiírás (folyt.)

- `printVal`-**lal** datatype-**deklarációval létrehozott típusú érték is kiíratható, pl.**

```
datatype t = L | B of t * t;
> New type names: =t
  datatype t = (t, con B : t * t -> t, con L : t)
  con B = fn : t * t -> t
  con L = L : t

val fa = B(B(B(L,B(L,B(L,B(B(L,L),L))))),L),B(L,L));
> val fa = B(B(B(L, B(L, B(L, B(B(L, L), L))))), L), B(L, L)) : t

printVal fa;
B(B(B(L, B(L, B(L, B(B(L, L), L))))), L), B(L, L))> val it = B(...
```

- **A kiírt sor túl hosszú, a folytatását ... jelöli a dián.**
- **Törjük el a sort a > válaszjel előtt szekvenciális kifejezés alkalmazásával:**

```
(printVal fa; print "\n");
B(B(B(L, B(L, B(L, B(B(L, L), L))))), L), B(L, L))
> val it = () : unit
```

- **Sajnos, az eredményül kapott érték most nem fa értéke, hanem print alkalmazásának eredménye!**

Kiírás (folyt.)

- **Hogyan írjunk ki egy újsor-jelet úgy, hogy az eredmény mégis fa értéke legyen? Pl. így:**

```
let val res = printVal fa; val _ = print "\n"
in
  res
end;
B(B(B(L, B(L, B(L, B(B(L, L), L))))), L), B(L, L))
> val it = B(B(B(L, B(L, B(L, B(B(L, L), L))))), L), B(L, L)) : t
```

- **Ez elég körülményes. A before operátort az ilyen esetek kezelésére vezették be:**

```
printVal fa before print "\n";
B(B(B(L, B(L, B(L, B(B(L, L), L))))), L), B(L, L))
> val it = B(B(B(L, B(L, B(L, B(B(L, L), L))))), L), B(L, L)) : t
```

- **Szekvenciális kifejezés alkalmazásával további magyarázó szöveget írhatunk ki:**

```
(print "'fa' értéke =\n"; printVal fa before print "\n");
'fa' értéke =
B(B(B(L, B(L, B(L, B(B(L, L), L))))), L), B(L, L))
> val it = B(B(B(L, B(L, B(L, B(B(L, L), L))))), L), B(L, L)) : t
```

Kiírás (folyt.)

- **Hosszú lista, ill. egymásba skatulyázott adatszerkezetek esetén printVal (és maga az mosml-értelmező is) alapesetben csak az első 20 listaelemet, ill. legfeljebb 20 szintet ír ki. A hosszat a printLength, a szintek számát a printDepth *frissíthető változó szabályozza. Mindkét érték felülírható.***

```
printLength : int ref          printLength := 7; !printLength;
printDepth  : int ref          printDepth  := 3; !printDepth;
```

- **Példák:**

```
printLength := 6; printVal [1,2,3,4,5,6,7,8] before print "\n";
[1, 2, 3, 4, 5, 6, ...]
> val it = [1, 2, 3, 4, 5, 6, ...] : int list
```

```
printDepth := 4; printVal fa before print "\n";
B(B(#, #), B(#, #))
> val it = B(B(#, #), B(#, #)) : t
```

- **Figyelem: a printLength és a !printLength kifejezések különböznek!**

printLength;	!printLength;
> val it = ref 7 : int ref	> val it = 7 : int

ABSZTRAKCIÓ FÜGGVÉNYEKSEL (ELJÁRÁSOKKAL)

Elágazó rekurzió

- Korábban lineáris-rekurzív, ill. lineáris-iteratív folyamatokra láttunk példákat (faktoriális kiszámítása kétféleképpen).
- Most *elágazó rekurzióra* nézzünk példát: állítsuk elő a Fibonacci-számok sorozatát.
- Egy Fibonacci-számot az előző két Fibonacci-szám összege adja:

0, 1, 1, 2, 3, 5, 8, 13, 21, ...

- A Fibonacci-számok matematikai definíciója könnyen átírható SML-függvénnyé:

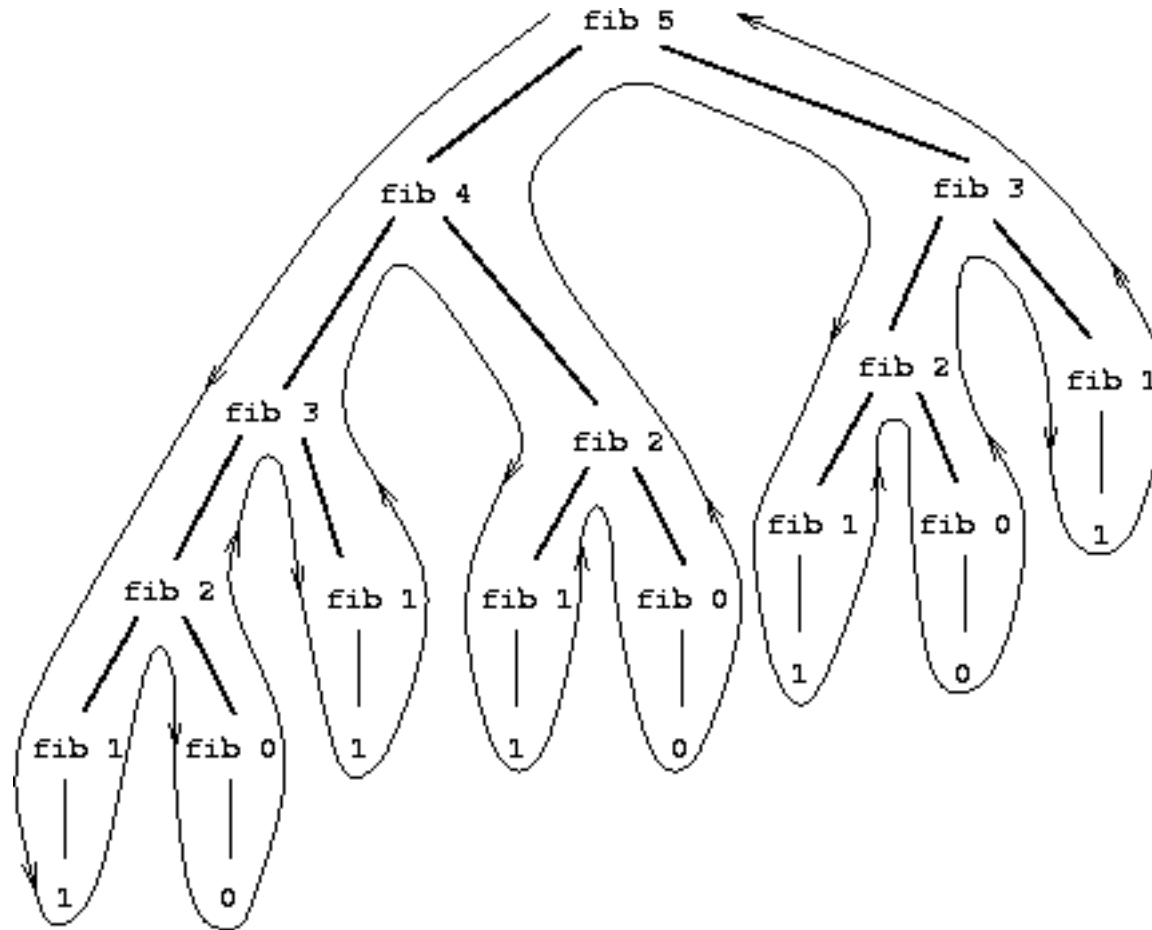
$$\begin{array}{l|l}
 F(0) = 0 & \text{fun fib 0 = 0} \\
 F(1) = 1 & \quad | \text{ fib 1 = 1} \\
 F(n) = F(n-1) + F(n-2), \text{ ha } n > 1 & \quad | \text{ fib n = fib(n-1) + fib(n-2)}
 \end{array}$$

Emlékeztetőül: a `fib` függvény definíciójában a 3. klóznak az utolsónak kell lennie, mert az `n` minta minden argumentumra illeszkedik.

- A következő lapon látható ábra illusztrálja az elágazóan rekurzív folyamatot `fib 5` kiszámítása esetén.

Elágazó rekurzió (folyt.)

- fib 5-öt fib 4 és fib 3, fib 4-et fib 3 és fib 2 kiszámításával stb. kapjuk.

Elágazó rekurzió (folyt.)

- Az előző program alkalmas az elágazó rekurzió lényegének bemutatására, de szinte alkalmatlan a Fibonacci-számok előállítására!
- Vegyük észre, hogy pl. `fib 3`-at kétszer is kiszámítjuk, azaz a munkának ezt a részét kb. a harmadát) feleslegesen végezzük el.
- Belátható, hogy $F(n)$ meghatározásához pontosan $F(n + 1)$ levélből álló fát kell bejárni, azaz ennyiszer kell meghatározni $F(0)$ -t vagy $F(1)$ -et.
- $F(n)$ exponenciálisan nő n -nel.
Pontosabban, $F(n)$ a $\Phi^n / \sqrt{5}$ -höz közel eső egész, ahol $\Phi = (1 + \sqrt{5})/2 \approx 1.61803$, az ún. *arany metszés arányszáma*. Φ kielégíti a $\Phi^2 - \Phi - 1 = 0$ egyenletet.
- A megteendő lépések száma tehát $F(n)$ -nel együtt exponenciálisan nő n -nel. Ugyanakkor a tárigény csak lineárisan nő n -nel, mert csak azt kell nyilvántartani, hogy hányadik szinten járunk a fában.
- Általában is igaz, hogy elágazó rekurzió esetén a lépések száma a fa csomópontjainak a számával, a tárigény viszont a fa maximális mélységével arányos.

Elágazó rekurzió (folyt.)

- **A Fibonacci-számok lineáris-iteratív folyamattal is előállíthatók.**

Ha az a és b változók kezdőértéke rendre $F(1) = 1$ és $F(0) = 0$, és ismétlődően alkalmazzuk az $a \leftarrow a + b, b \leftarrow a$ transzformációkat, akkor n lépés után $a = F(n + 1)$ és $b = F(n)$ lesz. Az iteratív folyamatot létrehozó SML-függvény egy változata:

```
fun fib n = let fun fibIter (i, b, a) =
                if i = n then b
                else fibIter(i+1, a, a+b)
            in
                fibIter(0, 0, 1)
            end
```

- ***Mintaillesztést* használhatunk, ha i -t nem növeljük, hanem n -től 0-ig csökkentjük.**

Figyelem: a klózek sorrendje, mivel nem egymást kizáróak a minták, lényeges!

```
fun fib n = let fun fibIter (0, b, a) = b
                | fibIter (i, b, a) = fibIter(i-1, a, a+b)
            in
                fibIter(n, 0, 1)
            end
```

Elágazó rekurzió (folyt.)

- A Fibonacci-példában a lépések száma elágazó rekurziónál tehát n -nel exponenciálisan, lineáris rekurziónál n -nel arányosan nőtt, kis n -ekre is hatalmas a nyereség!
- Téves lenne azonban azt a következtetést levonni, hogy az elágazó rekurzió használhatatlan. Amikor hierarchikusan strukturált adatokon kell műveleteket végezni, pl. egy fát kell bejárni, akkor az elágazó rekurzió (angolul: *tree recursion*) nagyon is természetes és hasznos eszköz.
- Az elágazó rekurzió numerikus számításoknál az algoritmus első megfogalmazásakor is hasznos lehet: gondoljunk csak arra, hogy milyen könnyű volt átírni a Fibonacci-számok matematikai definícióját programmá.
- Ha már értjük a feladatot, az első, rossz hatékonyságú változatot könnyebb átírni jó, hatékony programmá. Az elágazó rekurzió segíthet a feladat megértésében.

Az iteratív Fibonacci-algoritmushoz csak egy aprócska ötlet kellett. A következő feladatra azonban nem lenne könnyű iteratív algoritmust írni.

- Hányféleképpen lehet felváltani egy dollárt 50, 25, 10, 5 és 1 centesekre?
- Általánosabban: adott összeget adott érmékkel hányféleképpen lehet felváltani?

Elágazó rekurzió (folyt.): pénzváltás

Tegyük föl, hogy n darab érme áll a rendelkezésünkre valamilyen (pl. nagyság szerint csökkenő) sorrendben. Ekkor az a összeg lehetséges felváltásainak számát úgy kapjuk meg, hogy

- kiszámoljuk, hogy az a összeg hányféleképpen váltható fel az első (d értékű) érmét kivéve a többi érmével, és ehhez
- hozzáadjuk, hogy az $a - d$ összeg hányféleképpen váltható fel az összes érmével, az elsőt is beleértve – más szóval azt, hogy az a összeget hányféleképpen tudjuk úgy felváltani, hogy a d érmét legalább egyszer felhasználjuk.

A feladat tehát rekurzióval megoldható, hiszen redukálható úgy, hogy kisebb összegeket kevesebb érmével kell felváltanunk. A következő alapeseteket különböztessük meg:

- Ha $a = 0$, a felváltások száma 1.
(Ha az összeg 0, csak egyféleképpen, 0 db érmével lehet „felváltani”.)
- Ha $a < 0$, a felváltások száma 0.
- Ha $n = 0$, a felváltások száma 0.

A példában a `firstDenomination` (magyarul *első címlet*) függvényt felsorolással valósítottuk meg. Tömörebb és rugalmasabb lenne a megvalósítása lista alkalmazásával.

Elágazó rekurzió (folyt.): pénzváltás

```

fun countChange amount =
  let (* cC amount kindsOfCoins = az amount összes felváltásainak száma
      kindsOfCoins db érmével *)
    fun cC (amount, kindsOfCoins) =
      if amount < 0 orelse kindsOfCoins = 0 then 0
      else if amount = 0 then 1
      else cC (amount, kindsOfCoins - 1) +
           cC (amount - firstDenomination kindsOfCoins, kindsOfCoins)
    and firstDenomination 1 = 1
      | firstDenomination 2 = 5
      | firstDenomination 3 = 10
      | firstDenomination 4 = 25
      | firstDenomination 5 = 50
  in
    cC(amount, 5)
  end;

```

countChange 10 = 4; countChange 100 = 292;

Gyakorló feladatok.

- **Írja át a firstDenomination függvényt úgy, hogy a címleteket egy lista tartalmazza.**
- **Írja meg a cC függvény mintaillesztést használó változatát!**

Hatványozás

- Az eddig látott folyamatokban a kiértékelési (végrehajtási) lépések száma az adatok n számával lineárisan, ill. exponenciálisan nőtt. Most olyan példa következik, amelyben a lépések száma az n logaritmusával arányos.

- A b szám n -edik hatványának definícióját ugyancsak könnyű átrakni SML-be.

$$\begin{array}{l|l} b^0 = 1 & \text{fun expt (b, 0) = 1} \\ b^n = b \cdot b^{n-1} & | \text{ expt (b, n) = b * expt(b, n-1)} \end{array}$$

- A létrejövő folyamat lineáris-rekurzív. $O(n)$ lépés és $O(n)$ méretű tár kell a végrehajtásához.
- A faktoriálisszámításhoz hasonlóan könnyű felírni lineáris-iteratív változatát.

```
fun expt (b, n) =
  let fun exptIter (0, product) = product
      | exptIter (counter, product) =
          exptIter (counter-1, b * product)
  in
    exptIter(n, 1)
  end
```

- $O(n)$ lépés és $O(1)$ – azaz konstans – méretű tár kell a végrehajtásához.

Hatványozás (folyt.)

- Kevesebb lépés is elég, ha kihasználjuk az alábbi egyenlőségeket:

$$b^0 = 1$$

$$b^n = (b^{n/2})^2, \text{ ha } n \text{ páros}$$

$$b^n = b \cdot b^{n-1}, \text{ ha } n \text{ páratlan}$$

```

fun expt (b, n) =
  let fun exptFast 0 = 1
      | exptFast n =
          if even n
          then square(exptFast(n div 2))
          else b * exptFast(n-1)
      and even i = i mod 2 = 0
      and square x = x * x
  in exptFast n end

```

- A lépések száma és a tár mérete $O(\lg n)$ -nel arányos. Konstans tárigényű iteratív változata:

```

fun expt (b, 0) = 1 (* Nem hagyható el! Miért nem? *)
  | expt (b, n) = let fun exptFast (1, r) = r
                    | exptFast (n, r) =
                        if even n then exptFast(n div 2, r*r)
                        else exptFast(n-1, r*b)
                    and even i = i mod 2 = 0
  in exptFast(n, b) end

```


LISTÁK

Adott számú elem egy lista elejéről és végéről (take, drop)

- **Legyen** $xs = [x_0, x_1, \dots, x_{i-1}, x_i, x_{i+1}, \dots, x_{n-1}]$, **akkor**

$\text{take}(xs, i) = [x_0, x_1, \dots, x_{i-1}]$ és $\text{drop}(xs, i) = [x_i, x_{i+1}, \dots, x_{n-1}]$.

- **take egy megvalósítása (jobbrekurzív-e? jobbrekurzívvá tehető-e? robosztus-e?)**

```
(* take : 'a list * int -> 'a list
   take (xs, i) = ha i < 0, xs; ha i >= 0,
                   az xs első i db eleméből álló lista *)
fun take (_, 0)      = []
  | take ([], _)    = []
  | take (x::xs, i) = x :: take(xs, i-1)
```

- **drop egy megvalósítása (jobbrekurzív-e? jobbrekurzívvá tehető-e? robosztus-e?)**

```
(* drop : 'a list * int -> 'a list
   drop(xs, i) = ha i < 0, xs; ha i >= 0,
                  az xs első i db elemének eldobásával előálló lista *)
fun drop ([], _)    = []
  | drop (x::xs, i) = if i > 0 then drop (xs, i-1) else x::xs
```

- **Könyvtári változatuk** – `List.take`, ill. `List.drop` – **ha az xs listára alkalmazzuk, $i < 0$ vagy $i > \text{length } xs$ esetén Subscript néven kivételt jelez.**

Lista redukciója kétoperandusú művelettel

Idézzük föl az egészlista maximális értékét megkereső `maxl` függvény két változatát:

- **`maxl` jobbról balra egyszerűsítő (nem jobbrekurzív) változata**

```
(* maxl : int list -> int
   maxl ns = az ns egészlista legnagyobb eleme
*)
fun maxl [] = raise Empty
  | maxl [n] = n
  | maxl (n::ns) = Int.max(n, maxl ns)
```

- **`maxl` balról jobbra egyszerűsítő (jobbrekurzív) változata:**

```
(* maxl' : int list -> int
   maxl' ns = az ns egészlista legnagyobb eleme
*)
fun maxl' [] = raise Empty
  | maxl' [n] = n
  | maxl' (n::m::ns) = maxl'(Int.max(n,m)::ns)
```

- **Amint ez a példa is mutatja, vissza-visszatérő feladat egy lista redukciója kétoperandusú művelettel.**

- **Közös bennük, hogy n db értékből egyetlen értéket kell előállítani, ezért is beszélünk *redukcióról*.**

Lista redukciója kétoperandusú művelettel (foldr, foldl)

- foldr jobbról balra, foldl balról jobbra haladva egy kétoperandusú műveletet (pontosabban egy *párra alkalmazható, prefix pozíciójú függvényt*) alkalmaz egy listára. Példák szorzat és összeg kiszámítására:

```
foldr op* 1.0 [] = 1.0;           foldl op+ 0 [] = 0;
foldr op* 1.0 [4.0] = 4.0;       foldl op+ 0 [4] = 4;
foldr op* 1.0 [1.0, 2.0, 3.0, 4.0] = 24.0; foldl op+ 0 [1, 2, 3, 4] = 10;
```

- Jelöljön $\oplus$ tetszőleges kétoperandusú infix operátort. Akkor

```
foldr op $\oplus$  e [x1, x2, ..., xn] = (x1  $\oplus$  (x2  $\oplus$  ...  $\oplus$  (xn  $\oplus$  e) ...))
foldr op $\oplus$  e [] = e
foldl op $\oplus$  e [x1, x2, ..., xn] = (xn  $\oplus$  ...  $\oplus$  (x2  $\oplus$  (x1  $\oplus$  e)) ...)
foldl op $\oplus$  e [] = e
```

- A $\oplus$ művelet e operandusa néhány gyakori műveletben – összeadás, szorzás, konjunkció (logikai „és”), alternáció (logikai „vagy”) – a (jobb oldali) *egységelem* szerepét tölti be.
- Ha a művelet asszociatív és kommutatív, foldr és foldl eredménye azonos.

Példák foldr és foldl alkalmazására

- isum egy egészlista elemeinek összegét, rprod egy valóslista elemeinek szorzatát adja eredményül.

```
val isum = foldr op+ 0;
val isum = foldl op+ 0;
```

```
val rprod = foldr op* 1.0;
val rprod = foldl op* 1.0;
```

- A length függvény is definiálható foldl-lel vagy foldr-rel. Kétooperandusú műveletként olyan segédfüggvényt (inc) alkalmazunk, amelyik *nem használja az első paraméterét*.

```
(* inc : 'a * int -> int
   inc (_, n) = n + 1 *)
fun inc (_, n) = n + 1;
```

```
(* lengthr, lengthl : 'a list -> int *)
val lengthr = fn ls => foldr inc 0 ls;
fun lengthr ls = foldr inc 0 ls;
val lengthr = foldr inc 0;
val lengthr = foldr (fn (_,n) => n+1) 0;
```

```
lengthr (explode "hajdu sogor");
```

```
val lengthl = fn ls => foldl inc 0 ls;
fun lengthl ls = foldl inc 0 ls;
val lengthl = foldl inc 0;
val lengthl = foldl (fn (_,n) => n+1) 0;
```

```
lengthl (explode "tengertanc");
```

Lista: foldr és foldl definíciója

● $\text{foldr } \text{op} \oplus e [x_1, x_2, \dots, x_n] = (x_1 \oplus (x_2 \oplus \dots \oplus (x_n \oplus e) \dots))$

$\text{foldr } \text{op} \oplus e [] = e$

(* foldr f e xs = az xs elemeire jobbról balra haladva alkalmazott, kétoperandusú, e egységelemű f művelet eredménye

`foldr : ('a * 'b -> 'b) -> 'b -> 'a list -> 'b *`

`fun foldr f e (x::xs) = f(x, foldr f e xs)`

`| foldr f e [] = e;`

● $\text{foldl } \text{op} \oplus e [x_1, x_2, \dots, x_n] = (x_n \oplus \dots \oplus (x_2 \oplus (x_1 \oplus e)) \dots)$

$\text{foldl } \text{op} \oplus e [] = e$

(* foldl f e xs = az xs elemeire balról jobbra haladva alkalmazott, kétoperandusú, e egységelemű f művelet eredménye

`foldl : ('a * 'b -> 'b) -> 'b -> 'a list -> 'b *`

`fun foldl f e (x::xs) = foldl f (f(x, e)) xs`

`| foldl f e [] = e;`

További példák `foldr` és `foldl` alkalmazására

- Egy lista elemeit egy másik lista elé **fűzi** `foldr` és `foldl`, ha kétoperandusú műveletként a *cons* konstruktorfüggvényt – azaz az `op :: -ot` – alkalmazzuk.

```
foldr op :: ys [x1, x2, x3] = (x1 :: (x2 :: (x3 :: ys)))
```

```
foldl op :: ys [x1, x2, x3] = (x3 :: (x2 :: (x1 :: ys)))
```

- `A ::` **nem asszociatív és kommutatív, ezért `foldl` és `foldr` eredménye különböző!**

```
(* append : 'a list -> 'a list -> 'a list
   append xs ys = az xs ys elé fűzésével előálló lista *)
fun append xs ys = foldr op :: ys xs;
```

```
(* revApp : 'a list -> 'a list -> 'a list
   revApp xs ys = a megfordított xs ys elé fűzésével
                  előálló lista *)
fun revApp xs ys = foldl op :: ys xs;
```

```
append [1, 2, 3] [4, 5, 6] = [1, 2, 3, 4, 5, 6]; (vö. Prolog: append)
```

```
revApp [1, 2, 3] [4, 5, 6] = [3, 2, 1, 4, 5, 6]; (vö. Prolog: revapp)
```

További példák foldr és foldl alkalmazására

● maxl két megvalósítása

```
(* maxl : ('a * 'a -> 'a) -> 'a list -> 'a
   maxl max ns = az ns lista max szerinti legnagyobb eleme
*)
```

```
(* nem jobbrekurzív *)
```

```
fun maxl max []      = raise Empty
  | maxl max (n::ns) = foldr max n ns
```

```
(* jobbrekurzív *)
```

```
fun maxl' max []      = raise Empty
  | maxl' max (n::ns) = foldl max n ns
```


Példa listák használatára: futamok előállítása

- A futam egy olyan lista, amelynek szomszédos elemei egy adott feltételnek megfelelnek.
- Az adott feltételt az előző és az aktuális elemre alkalmazandó *predikátumként* adjuk át a futamot előállító függvénynek.
- A feladat: írjunk olyan SML függvényt, amely (az elemek eredeti sorrendjének megőrzésével) egy lista egymás utáni elemeiből képzett futamok listáját adja eredményül.
- Az első változatban egy-egy segédfüggvényt írunk egy lista első (prefix) futamának, valamint a maradéklistának az előállítására.
- A futam segédfüggvénynek két argumentuma van: az első egy predikátum, amely a kívánt feltételt megvalósítja, a második pedig egy pár. A pár első tagja az előző elem, a második tagja pedig az a lista, amelynek az előző elemmel induló futamát kell futam-nak előállítania.
- A maradék segédfüggvény két argumentuma azonos futam argumentumaival. Eredményül azt a listát kell visszaadnia, amelyet az első futam leválasztásával állít elő a pár második tagjaként átadott listából.
- A következő diákon a futam és a maradék segédfüggvények, valamint a futamok függvény különböző változatai láthatók.

Példa listák használatára: futamok előállítása (folyt.)

● Első változat: futam és maradék előállítása két függvénnyel

```
(* futam : ('a * 'a -> bool) -> ('a * 'a list) -> 'a list
   futam p (x, ys) = az x::ys p-t kielégítő első (prefix) futama *)
fun futam p (x, [])      = [x]
  | futam p (x, y::ys) = if p(x, y) then x :: futam p (y, ys) else [x]
```

```
(* maradek : ('a * 'a -> bool) -> ('a * 'a list) -> 'a list
   maradek p (x, ys) = az x::ys p-t kielegetitő futama utáni maradéka *)
fun maradek p (x, [])      = []
  | maradek p (x, yys as y::ys) =
      if p(x, y) then maradek p (y, ys) else yys
```

```
(* futamok1 : ('a * 'a -> bool) -> 'a list -> 'a list list
   futamok1 p xs = az xs p-t kielégítő futamaiból álló lista *)
fun futamok1 p []      = []
  | futamok1 p (x::xs) =
      let val fs = futam p (x, xs)
          val ms = maradek p (x, xs)
      in
          if null ms then [fs] else fs :: futamok1 p ms
      end
```

Példa listák használatára: futamok előállítása (folyt.)

● Hatékonyságot rontó tényezők

1. `futamok1` kétszer megy végig a listán: először `futam`, azután `maradek`,
2. `p-t`, bár sohasem változik, paraméterként adjuk át `futam-nak` és `maradek-nak`,
3. egyik függvény sem használ akkumulátort.

● Javítási lehetőségek

1. `futam` egy párt adjon eredményül, ennek első tagja legyen a `futam`, második tagja pedig a `maradék`; a `futam` elemeinek gyűjtésére használjunk akkumulátort,
2. `futam` legyen lokális `futamok2-n` belül,
3. az `if null ms then [fs] else` szövegrész törölhető: a rekurzió egy hívással később mindenképpen leáll.

Példa listák használatára: futamok előállítása (folyt.)

● Második változat: futam és maradék előállítása egy lokális függvénnyel

```
(* futamok2 : ('a * 'a -> bool) -> 'a list -> 'a list list
   futamok2 p xs = az xs p-t kielégítő futamaiból álló lista
*)
fun futamok2 p []          = []
  | futamok2 p (x::xs) =
    let (* futam : ('a * 'a list) -> 'a list * 'a list
        futam (x, ys) zs = olyan pár, amelynek első tagja az x::ys p-t
                           kielégítő első (prefix) futama a zs elé
                           fűzve, második tagja pedig az x::ys maradéka
        *)
        fun futam (x, []) zs          = (rev(x::zs), [])
          | futam (x, yys as y::ys) zs = if p(x, y)
                                         then futam (y, ys) (x::zs)
                                         else (rev(x::zs), yys);

        val (fs, ms) = futam (x, xs) []
    in
        fs :: futamok2 p ms
    end
```

Példa listák használatára: futamok előállítása (folyt.)

● Harmadik változat: az egyes futamokat és a futamok listáját is gyűjtjük

```
(* futamok3 : ('a * 'a -> bool) -> 'a list -> 'a list list
   futamok3 p xs = az xs p-t kielégítő futamaiból álló lista
*)
fun futamok3 p []          = []
  | futamok3 p (x::xs) =
    let (* futamok : ('a * 'a list) -> 'a list -> 'a list * 'a list
        futamok (x, ys) zs zss = az x::ys p-t kielégítő futamaiból
                                álló lista zss elé fűzve
    *)
        fun futamok (x, []) zs zss          = rev(rev(x::zs)::zss)
          | futamok (x, y:ys) zs zss =
              if p(x, y)
                then futamok (y, ys) (x::zs) zss
                else futamok (y, ys) [] (rev(x::zs)::zss)
    in
        futamok (x, xs) [] []
    end;
```

Példa listák használatára: futamok előállítása (folyt.)

● Példák a függvények alkalmazására:

```
futam op<= (1, [9,19,3,4,24,34,4,11,45,66,13,45,66,99]) =
  [1,9,19];
```

```
maradek op<= (1, [9,19,3,4,24,34,4,11,45,66,13,45,66,99]) =
  [3,4,24,34,4,11,45,66,13,45,66,99];
```

```
futamok1 op<= [1,9,19,3,4,24,34,4,11,45,66,13,45,66,99] =
  [[1,9,19], [3,4,24,34], [4,11,45,66], [13,45,66,99]];
```

```
futamok1 op<= [99,1] = [[99], [1]];
```

```
futamok1 op<= [99] = [[99]];
```

```
futamok1 op<= [] = [];
```

ABSZTRAKCIÓ ADATOKKAL

Adatabsztrakció: racionális számok

- A következő előadásokon összetett adatokkal és adatabsztrakcióval foglalkozunk.
- Az adatabsztrakció lényege: összetett adatokkal dolgozó programjainkat úgy építjük föl, hogy
  - az adatokat felhasználó programrészek az adatok szerkezetéről ne tétélezzenek fel semmit, csak az előre definiált műveleteket használják,
  - az adatokat definiáló programrészek az adatokat felhasználó programrészektől függetlenek legyenek.
  - A program e két része közötti interfész *konstruktorokból* és *szelektorokból* áll.
- Az összetett adatok közül eddig ennesekkel, rekordokkal és listákkal találkoztunk.
- Első nagyobb példánkban a racionális számok és a rajtuk végezhető műveletek megvalósítását mutatjuk be.
- A racionális számot ábrázolhatjuk egy olyan párral, amelynek az első tagja a számláló (*numerator*) és a második a nevező (*denominator*).
- Megvalósítjuk a négy aritmetikai alapműveletet: `addRat`, `subRat`, `mulRat`, `divRat`, továbbá az egyenlőségvizsgálatot: `equRat`.

Adatabsztrakció: racionális számok (folyt.)

- **Tegyük föl, hogy**
  - **van olyan *konstruktorműveletünk*, amely egy n számlálóból és egy d nevezőből létrehozza a racionális számot: `makeRat (n, d)`, továbbá**
  - **van egy-egy olyan *szelektorműveletünk*, amelyek egy q racionális szám számlálóját, ill. nevezőjét előállítják: `num q, den q`.**
- **A jól ismert műveleteket írjuk át SML-programmá:**

$$n_1/d_1 + n_2/d_2 = (n_1d_2 + n_2d_1)/(d_1d_2), \quad n_1/d_1 - n_2/d_2 = (n_1d_2 - n_2d_1)/(d_1d_2),$$

$$(n_1/d_1)(n_2/d_2) = (n_1n_2)/(d_1d_2), \quad (n_1/d_1)/(n_2/d_2) = (n_1d_2)/(d_1n_2),$$

$$n_1/d_1 = n_2/d_2 \text{ akkor és csak akkor, ha } n_1d_2 = n_2d_1.$$

```

fun addRat(x, y) =
  makeRat(num x * den y + num y * den x, den x * den y)
fun subRat(x, y) =
  makeRat(num x * den y - num y * den x, den x * den y)
fun mulRat(x, y) = makeRat(num x * num y, den x * den y)
fun divRat(x, y) = makeRat(num x * den y, den x * num y)
fun equRat(x, y) = num x * den y = den x * num y

```

Adatabsztrakció: racionális számok (folyt.)

- Az SML-ben az *ennes* létrehozására van *konstruktorműveletünk*: a tagokat kerek zárójelek között, vesszővel elválasztva felsoroljuk, és
- van az *ennes* egy-egy tagját kiválasztó *szelektorműveletünk*: $\# i$, ahol i az i -edik tag *pozicionális címkéje*, 1-től kezdve.
- Példák: $(3, 4)$; $\#1(3, 4)$; $\#2(3, 4)$;
- Az *ennes* tagjai *mintaillesztéssel* is köthetők névhez, pl. $\text{val } (n, d) = (3, 4)$.
- *Gyenge absztrakcióval* valósítjuk meg a típust, a konstruktort és szelektorokat:

```
type rat = int * int;
fun makeRat (n, d) = (n, d) : rat;
fun num (q : rat) = #1 q;
fun den q = #2 (q : rat);
```

- A *gyenge absztrakció* nevet ad egy objektumnak, de *nem rejti el* a megvalósítás részleteit.
- Szükségünk lesz kiíróműveletre is az n/d alakú racionális szám kiírásához.

```
fun printRat q =
  print(makestring(num q) ^ "/" ^ makestring(den q) ^ "\n");
```

Adatabsztrakció: racionális számok (folyt.)

- **Ezzel racionális számokat megvalósító programunk első változata kész is van. A teljes program:**

```

type rat = int * int;
fun makeRat (n, d) = (n, d) : rat;
fun num (q : rat) = #1 q;
fun den q = #2 (q : rat);

fun addRat(x, y) =
  makeRat(num x * den y + num y * den x, den x * den y)
fun subRat(x, y) =
  makeRat(num x * den y - num y * den x, den x * den y)
fun mulRat(x, y) = makeRat(num x * num y, den x * den y)
fun divRat(x, y) = makeRat(num x * den y, den x * num y)
fun equRat(x, y) = num x * den y = den x * num y

fun printRat q =
  print(makestring(num q) ^ "/" ^ makestring(den q) ^ "\n");

```

Adatabsztrakció: racionális számok (folyt.)

- **Néhány példa a program használatára:**

```
val oneHalf = makeRat(1,2);  
val oneThird = makeRat(1,3);  
val twoThird = makeRat(2,3);  
  
printRat oneHalf;  
printRat(addRat(oneHalf, oneThird));  
printRat(mulRat(oneHalf, oneThird));  
printRat(addRat(oneThird, oneThird));  
  
equRat(addRat(oneThird, oneThird), twoThird);  
  
oneThird = oneThird;  
addRat(oneThird, oneThird) = twoThird;
```

Adatabsztrakció: racionális számok (folyt.)

- Az utolsó példából, ha kipróbáljuk, láthatjuk, hogy programunk nem *normalizálja*, azaz nem a lehető legegyszerűbb alakban tárolja, ill. írja ki a racionális számokat.
- Segíthetünk a dolgon, ha a konstruktorműveletben a számlálót és a nevezőt a legnagyobb közös osztójukkal elosztjuk; a szelektorműveleteken nem változtatunk:

```
(* gcd : int * int -> int
   gcd (a, b) = a és b legnagyobb közös osztója
*)
fun gcd (a, 0) = a
  | gcd (a, b) = gcd(b, a mod b)

fun makeRat (n, d) =
  let val g = gcd(n, d) in (n div g, d div g) : rat end;
```

- A racionális számokat normalizált alakjukban tároljuk, ezért nemcsak a kiírás, hanem az egyenlőségvizsgálat is helyes eredményt ad:

```
printRat(addRat(oneThird, oneThird));
addRat(oneThird, oneThird) = twoThird;
```

- A normalizáláshoz csak egyetlen helyen kellett változtatni a programon!

Adatabsztrakció: racionális számok (folyt.)

Adatabsztrakciós korlátok a racionális számok csomagban

```

-----
Racionális számot használó programok
-----
Racionális szám a feladattérben
-----
addRat subRat mulRat divRat equRat
-----
Racionális szám mint számláló és nevező
-----
konstruktor: makeRat; szelektorok: num, den
-----
Racionális szám mint pár
-----
konstruktor: ( , ) ; szelektorok: #1, #2
-----
A pár megvalósítása SML-ben

```

Adatabsztrakció: racionális számok (folyt.)

- Az absztrakciós korlátok elszigetelik egymástól a program egyes részeit.
- Előnye, hogy a programokat egyszerűbb karbantartani és módosítani, pl. az adatok ábrázolását megváltoztatni.
- Pl. a racionális szám normalizálható a létrehozása helyett akkor, amikor a számlálójára vagy a nevezőjére van szükségünk. Ha gyakran hozunk létre racionális számokat, de csak ritkán használjuk a számlálóját vagy a nevezőjét, akkor az utóbbi megoldás a hatékonyabb.

```
fun num (q : rat) =
  let val (n, d) = q; val g = gcd(n, d) in n div g end;
fun den (q : rat) =
  let val (n, d) = q; val g = gcd(n, d) in d div g end;
```

- A `makeRat` függvény nem normalizáló változatát használjuk; a program többi része nem változik.

```
printRat(addRat(oneThird, oneThird));
addRat(oneThird, oneThird) = twoThird;
equRat(addRat(oneThird, oneThird), twoThird) = true;
```

Adatabsztrakció: racionális számok (folyt.)

- **Adatokról** szólva nem elég annyit mondanunk, hogy „adat az, amit az adott konstruktorok és szelektorok megvalósítanak”.
- Nyilvánvaló, hogy konstruktorok és szelektorok csak bizonyos halmaza alkalmas pl. a racionális számok megvalósítására.
- Racionális számok esetén a konstruktornak és a szelektoroknak garantálniuk kell az alábbi feltételek (axiómák) teljesülését:

```
(* PRE : d > 0 *)
x = makeRat(n, d);
n = num x
d = den x
```

- Eggyel alacsonyabb absztrakciós szinten a pár-ábrázolásnak is ki kell elégítenie a következő feltételeket:

```
q = (x, y)
x = #1 q
y = #2 q
```


Adatabsztrakció: racionális számok (folyt.)

- Bármely megvalósítás, amely ezeket a feltételeket kielégíti, megfelel, például a következő is:

```
exception Cons of string;
fun cons (x, y) =
  let fun dispatch 0 = x
      | dispatch 1 = y
      | dispatch _ = raise Cons "argument not 0 or 1"
  in dispatch
  end;
fun fst z = z 0;
fun snd z = z 1;
```

- A tulajdonságleíró egyenletek

```
q = cons(n, d)
n = fst q
d = snd q
```

- Vegyük észre, hogy a racionális számot megvalósító `cons` objektum: *függvény!* `fst` és `snd` *üzenetet küld* az objektumnak. Ennek a programozási stílusnak ezért *üzenetküldés* a neve.

Adatabsztrakció: racionális számok (folyt.)

- **Példa:**

```
val q = cons(1, 2);
fst q = 1; snd q = 2;
```

- **A racionális számok konstruktorának és a szelektorainak megvalósítása üzenetküldéssel:**

```
fun makeRat (n, d) =
  let val g = gcd(n, d) in cons(n div g, d div g) end;
fun num q = fst q;
fun den q = snd q;
```

- **Racionális számokat megvalósító csomagunk nagy hibája, hogy *gyenge absztrakciót* valósít meg, azaz nem rejti el a megvalósítás részleteit; a programozóra bízva, hogy az absztrakciós korlátokat milyen mértékben tartja be. Ez hibák forrása.**

- **A megvalósítás részleteit *erős absztrakcióval*, modulok segítségével rejthetjük el a külvilág elől. Az „implementációs” modul neve az SML-ben: `structure`, az (opcionális) „interfészmodul” neve pedig: `signature`.**

```
structure name = struct ... end
signature name = sig ... end
```